ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΚΟΥΣΟΥΛΑΚΟΣ

Διπλοῦν πένθος ᾐσθάνθημεν διὰ τὸν θάνατον προσφιλοῦς συναδέλφου, τοῦ ἱδρυτοῦ καὶ διευτοῦ τοῦ «Σκρίπ», Εὐαγγέλου Κουσουλάκου.

Ἐκλαύσαμεν τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος κατατρυχώμενος ὑπὸ ἀνιάτου καὶ ἐπωδύνου νόσου, ἐπὶ μακρὸν ἠγωνίσθη ἀπεγνωσμένον ἀγῶνα πρὸς τὸν θανατον. Καὶ ἐκλαύσαμεν τὸν ἐργάτην, ὁ ὁποῖος ἀπέθανεν ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴν ποῦ ἔπρεπε νὰ ζήσῃ διὰ νὰ δρέψῃ τοὺς καρποὺς τῶν μακρῶν κοπων του.

Διὰ νὰ ἱδρύσῃ τὸ »Σκρίπ», διὰ νὰ τὸ φέρῃ εἰς τὴν περιωπήν, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεται σήμερον, ἐθυσίασε τὴν ζωήν του.

Αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος καὶ δικαιώτερος ἐπικήδειος τοῦ προώρως μεταστάντος συναδέλφου.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΕΝΠΕΖΩ

Η ΑΜΥΓΔΑΛΗ

Ἐνῷ ἀκόμη ὅλοι οἱ κλάδοι τεφροί, γυμνοί, συνεχίζουν τὴν μακρὰν αὐτῶν νεκροφίνειαν, μίαν πρωΐαν ἐγερθεὶς καθ' ἣν στιγμὴν ὁ κορυδαλὸς ἐξέχεεν εἰς τὸν αἰθέρα τὸ πρωϊνότερον αὐτοῦ παράπονον, εἶδον νὰ φορῇ λευκαί, εἶδον ἀνθισμένην τὴν ἀμυγδαλῆν τοῦ κήπου μου.

Ἐκεῖνο τὸ λευκόν, τὸ πρόωρον, παρ' ὅλους τοὺς ροδίνους μίσχους, παρ' ὅλον τὸ ἀόρατον ἄρωμα, εἰς τὴν ἀπομίμησιν τοῦ ὁποίου ἐναυάγησαν ὅλοι οἱ ἀγῶνες τῆς χειρείας, δὲν μοὶ ἐφίνη, ὄχι, πρόδρομος τοῦ ἔαρος. Δὲν μοὶ ἔκαμε τὴν ἐντύπωσιν ἐγερτηρίου πνοῆς τῆς ὑπνωττούσης φύσεως, τῆς ἐν νεκροφονείᾳ.

Διότι καὶ τὰ ζουνά καὶ οἱ λόφοι εἶχον τὸ λευκὸν τῆς ἀμυγδαλῆς τοῦ κήπου μου χρῶμα, καὶ ὁ βορρᾶς ἔστενε διὰ τῶν κλάδων τῶν διηνθισμένων παγερὸς καὶ κατέρριπτε τὰ λευκὰ πέταλα ἐπὶ τοῦ χώμματος. ἐνῷ καὶ ἐκείνου ἡ πάχνη ἦτο λευκὴ ὡς σινδόνη.

Πολὺ τὴν λυποῦμαι τὴν ἀμυγδαλῆν, ὅσον καὶ τὴν ἀγαπῶ.

Ὦ! Ἐὰν μὲ ἤκουε, θὰ τὴν ἐξώρκιζα νὰ κλείσῃ τὰ πέταλά της νὰ μὴ ἐμπιστεύεται εἰς τοὺς παγωμένους μαργαρίτας τῆς χειμερινῆς αὐγῆς, εἰς τὰ ἀπατηλὰ τῆς χειμερινῆς δρόσου δάκρυα. Θὰ τὴν παρεκάλουν τῆς ζωῆς της τὸ σφρίγος, νὰ παρουσιάζῃ εἰς τὸν βορρᾶν, νεκροφανεῖς κλάδους, νὰ θάψῃ εἰς τὰς ρίζας, ὡς θησαυρὸν ὑπὸ τὴν φροῦρησιν τῆς μητρὸς γῆς, τοὺς χυμοὺς τῆς πρωΐρου ἀκμῆς της.

Ἰδοὺ ὁ οὐρανὸς εἶναι βαθέως τεφρός, μολύβδινος. Νιφάδες χιόνος ἀρχαὶ τὸ πρῶτον, πυκνότεραι κατόπιν στροβιλίζονται καὶ περιδινοῦνται μὲ τὰ λευκά της πέταλα μὲ τὰ ὁποῖα ραίνει τὴν νεκρικὴν σινδόνην, ἥτις ἁπλοῦται ἐπὶ τῆς φύσεως.

Τὴν λυποῦμαι τὴν ἀμυγδαλῆν, τὴν τόσον τολμηρὰν πρόδρομον καὶ προάγγελον τοῦ ἔαρος.

Καὶ τὴν σέβομαι συγχρόνως, ὅπως πᾶσαν ὕπαρξιν, ἥτις χωρεῖ ἐμπρός, πρὸ τῶν ἄλλων, τέμνουσα τὴν ὁδόν, πρὸς τὴν ὁποίαν μακρόθεν ἔρχονται ἐκεῖνοι, χωρὶς ἀκόμη νὰ τὴν βλέπουν—ὅπως τοῖς ἄνδρας οἱ ὁποῖοι ἔρχονται πρὸ τοῦ καιροῦ των—ὅπως τὰς ἰδέας τὰς ἐξαγγελλούσας τὴν ἀνάστασιν καὶ ἀναβίωσιν, ὅταν ἀκόμη τοῦ θανάτου τὸ κράτος ἁπλοῦται κύκλῳ αὐτῶν, ὅταν οὐδεμίαν εὑρίσκουν ἠχὼ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐρημίας τοῦ νεκροῦ παρόντος.

ΠΕΡΙΠΑΤΗΤΗΣ

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Τὸ καλὸν μᾶς ἀπαρέσκει ὅταν δὲν εἴμεθα καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ ὕψος του.

* * *

Μεταχειρίζεταί τις πάντοτε κακῶς ὅ,τι ἀκριβοπλήρωσε διότι προσκολλᾶται ἐπ' αὐτοῦ μία δυσάρεστος ἀνάμνησις —καὶ ἔτσι ὑφίσταται διπλῆν ζημίαν.

* * *

Εἶνε καλὸν νὰ ἐκφράζῃ κανεὶς ἀμέσως τὸ κάθε παράγμα δύο φορὰς καὶ νὰ τοῦ δίδῃ ἕνα πόδι δεξὶ καὶ ἕνα πόδι ἀριστερό. Ἡ ἀλήθεια μπορεῖ πράγματι νὰ σταθῇ στὸ ἕνα πόδι, ἀλλὰ στὰ δύο θὰ περπατήσῃ καὶ θὰ διατρέξῃ τὸν δρόμον της.

* * *

Ὁ Νέος Διογένης.—Προτοῦ νὰ ζητήσωμεν τὸν ἄνθρωπον, πρέπει νὰ εὕρωμεν τὸ φανάρι.—Καὶ χρειάζεται τάχα ἀπαραιτήτως τὸ φανάρι τοῦ κυνικοῦ;

* * *

Ἡ τύφις τῆς συνειδήσεως εἶνε σὰν δάγκωμα σκύλλου ἐπάνω σὲ πέτρα—βλακεία.

* * *

Μερικοὶ συγγραφεῖς δὲν εἶνε οὔτε οἶνος, οὔτε πνεῦμα, ἀλλὰ οἰνόπνευμα: Μποροῦν νὰ πιάσουν φωτιὰ καὶ νὰ μὴ δώσουν θερμότητα.

ΦΡ ΝΙΤΣΕ

Ο κ. ΑΡΑΜΗΣ
ΕΙΣ ΤΟ ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ

Πλουσιώτατον τὸ πρόγραμμα καὶ ποικιλώτατον τῆς αὐριανῆς ἑσπερίδος τοῦ Βασ. Θεάτρου τὴν ὁποίαν δίδει ὁ κ. Ἄραμης, τῇ συμπράξει τοῦ θιάσου τοῦ Βασ. Θεάτρου καὶ τῆς ὀρχήστρας Καὶ τοῦ χοροῦ τοῦ Ὠδείου.

Πλὴν τῆς μονοπράκτου κωμῳδίας ὁ «Πολιτικὸς ἀνεμόμυλος» καὶ πλὴν τῶν ἐκλεκτῶν τεμαχίων τὰ ὁποῖα θ' ἀνακρούσῃ ἡ ὀρχήστρα τοῦ Ὠδείου καὶ τῶν ὡραίων ἀσμάτων ποῦ θὰ τραγουδήσῃ ὁ χορός, ὁ κ. Ἄραμης θὰ τραγουδήσῃ τοὺς Σπαχῆδες, τὰ Κλεφτόπουλα, Κλέφτες βγῆκαν στὸ βουνό, καὶ τόσα ἄλλα ἐκλεκτὰ τραγούδια, μὲ τὰ ὁποῖα ἐστερέωτε τὴν φήμην του ὡς ἐμπνευσμένου βάρδου τῆς ἐθνικῆς μας ποιήσεως.

Ἡ αὐριανὴ ἑσπερὶς τοῦ Βασιλικοῦ θὰ εἶναι κάτι τι νέον καὶ κάτι ἐθνικὸν διὰ τὰς Ἀθήνας καὶ διὰ αὐτὸ κανεὶς δὲν πρέπει νὰ λείψῃ ἀπ' αὐτήν.

ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ
ΝΕΟΚΛΗΣ ΚΑΖΑΖΗΣ

Ὅταν προχθὲς κατηχούμην ἀπὸ τὴν τελευταίαν του περὶ Μακεδονίας, διάλεξιν ἕνα βαθὺ αἴσθημα ἀληθοῦς ἐκτιμήσεως κατεῖχε τὴν ψυχήν μου διὰ τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον ὅστις ἀνέλαβε τὸ ἐθνικὸν ἔργον τῆς ἀναζωπυρήσεως τοῦ διὰ τὴν Μακεδονίαν ἐθνικοῦ αἰσθήματος. Καὶ φαίνεται ὅτι ὅλοι οἱ παρευρεθέντες εἰς τὴν διάλεξιν αὐτὴν—καὶ ἦσαν ἄπειροι οἱ ἀκροαταί του—τὸ αὐτὸ μὲ ἐμὲ ἐδοκίμαζον αἴσθημα. Καὶ ἦτο μία ἀπὸ τὰς ἀπείρους φορὰς καθ' ἣν μὲ ἐμάγευσεν ὁ διαπρεπὴς Πρύτανις τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου. Τὸν κατέστησαν ἴσως δημοτικώτερον, ἐθνικώτερον. πλέον ἀγαπητὸν αἱ περὶ Μακεδονίας διαλέξεις του. Ἀλλ' ἐν τούτοις καὶ πρὸ αὐτῶν ἦτο ὁ ἀληθὴς Ἐθνικὸς ἀνήρ, ὁ γεμάτος ζωὴν καὶ σφρίγος, ὁ ἐπαξίως προϊστάμενος τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου.

* * *

Ὄγκος ἐπιβάλλων ἔργων του πρόκειται ἀψευδὴς μάρτυς τῶν λεγομένων μου καὶ ἐθνικὴ ἐργασία ἀδιάκοπος καὶ σθαναρὰ ὁμιλεῖ καλλίτερα ἀπὸ κάθε κρίσιν, ἀπὸ κάθε δίκαιον ἐπαινον. Τόσοι τόμοι ἔργων του καὶ τόσαι μονογραφίαι καὶ τόσοι λόγοι καὶ τόσα ἄρθρα του ἔχουν ὅλα ἐγκατασπαρθῇ εἰς ὅλα τὰ ἑλληνικὰ περιοδικά.

Χαρακτὴρ δραστηρίου, αὐστηροῦ, ἀκάμπτου καὶ δικαίου πρότυπον, ὁ Νεοκλῆς Καζάζης πάντοτε ἐπρωτοστάτησεν εἰς κάθε εὐγενῆ ἰδέαν, εἰς κάθε ἐθνικὸν σκοπόν. Συγγραφεὺς ἔξοχος, ὁμιλητὴς

ΑΓΓΕΛΟΥ ΤΑΝΑΓΡΑ

Ο ΑΡΡΑΒΩΝ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ

Θὰ μοῦ εἴπῃς δι' ἕνα ξένον; δι' ἕνα ἄνθρωπον τὸν ὁποῖον μόλις εἶδα δυὸ τρεῖς φοράς;

Μάλιστα δι' αὐτὸν τὸν ξένον, δι' αὐτὸν τὸν ἄγνωστον, ὁ ὁποῖος ἐν τούτοις μὲ συνεπάθησε χωρὶς νὰ μὲ γνωρίζῃ, ὁ ὁποῖος ὡμίλησεν εἰς τὴν καρδίαν μου, καὶ μοῦ ἔδωσε τὴν συγκίνησιν αὐτήν, ἡ ὁποία μὲ ἔκαμε νὰ κλαύσω καὶ νὰ σοῦ γράφω ὅλον αὐτὸ τὸ τετράδιον.

Εἶναι πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν δύναμαι νὰ ἀρνηθῶ.

Αὐτὸν τὸν ὠχρὸν ἄνθρωπον θὰ ἠδυνάμην νὰ τὸν ἀγαπήσω μέχρι τρέλλας καὶ οὔτε δυστυχία οὔτε πτωχεία οὔτε ὁποιαδήποτε ἄλλα ἐμπόδια θὰ ἴσχυον νὰ μὲ ἀποσπάσουν ἀπ' αὐτοῦ.

Ἐπέρασα πολὺ κακὴν νύκτα, καὶ μόλις ἐξημέρωσε—ἡ Βιργίτα ἔμεινεν ἔκπληκτος νὰ μὲ ἴδῃ ἐνδεδυμένην καὶ μὲ ἐρυθροὺς ὀφθαλμούς—ἤνοιξα τὸ παράθυρον καὶ παρετήρησα τὸν λιμένα.

Δι' ἑνὸς βλέμματος ἀνεκάλυψα τὴν λευκὴν σημαίαν μὲ τὰς κυανᾶς γραμμάς.

Ἦτο ἓν πλοῖον κομψότατον καὶ καθαρώτατον Οἱ ὀρείχαλκοι καὶ τὰ τηλεβόλα του ἔστιλβον εἰς τὸν ἥλιον.

Ἐν τοιοῖς παραδόξως ἐφαίνετο ἥσυχον, οὐδεμία κίνησις ἐφαίνετο ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, καὶ μόνον ἐκ τῆς καπνοδόχης ἐξήρχετο ἀραιὸς λεπτὸς καπνός.

Ἠθέλησα νὰ πιστεύσω καὶ ὁπωσοῦν ἀνεκουφίσθην. Ἴσως ἐσκεπτόμην αἱ πληροφορίαι τῆς ἐφημερίδος νὰ μὴ ἦσαν ἀκριβεῖς, πόσα καὶ πόσα λάθη δημοσιεύουν καθημέραν.... ὅτε κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν κροταλισμὸς ἁμάξης διήγειρε τὴν προσοχήν μου.

Ἀκουσίως τὸ βλέμμα μου ἔπεσεν ἐπ' αὐτῆς..... Ἦτο ἐκεῖνος. Εἰς τὸ βάθος της διέκρινα τὴν ὠχρὰν κεφαλήν τοῦ φίλου μου. ὁ ὁποῖος μίαν τελευταίαν φορὰν παρήρχετο ν' ἀποχαιρετίσῃ τὴν οἰκίαν μας.

Βεβαίως διὰ τί ἄλλο, ἀφοῦ κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν θὰ μὲ ὑπέθετε ἀκόμη κοιμωμένην;

Δὲν ἦτο τρυφερώτατον ἐκ μέρους του αὐτό;

Ἔκυψε διὰ μιᾶς πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ μοῦ ἔμειδίασε ἐν γλυκὺ καὶ κατηφὲς μειδίαμα, εἶτα ἀνήγειρε ἐλαφρῶς ὡς ἀποχαιρετισμὸν τὸ λευκὸν πιλίκιόν του καὶ τὸ ὄχημά παρῆλθεν ὡς ἀστραπή...

Ἐγὼ εἶχα ριφθῆ ἀποτόμως ὄπισθεν, κρατοῦσα τὴν καρδίαν μου, ἥτις ἔπαλλε μέχρι διαρρήξεως.

Πόσον ταχέως ἔγειναν ὅλα αὐτά!....

Ἤμην βεβαία πλέον ὅτι ἔφευγε.

Ἡ δρομαία ἐκείνη καὶ τόσον πρωϊνὴ διέλευσις. δὲν ἦτο ἀπόδειξις τῆς ἀναχωρήσεώς των;.... τὸ κατηφές του μειδίαμα δὲν ἦτο ὡσὰν διαμαρτυρία κατὰ τῆς εἱμαρμένης καὶ ἓν χαῖρε ἴσως αἰώνιον εἰς τὸ εἰδύλλιον τῶν ὀλίγων αὐτῶν ἡμερῶν;....

Ὦ! Αἰμυλία... διατι νὰ μὴ εἶσαι ἐδῶ....

Εἰσῆλθον ἐλαφρῶς εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ θείου, καὶ ἔλαβον ὡς κλέπτρια τὸ μέγα στρατιωτικὸν τηλεσκόπιόν του, ἐκλειδώθην εἰς τὸ δωμάτιόν μου, καὶ τὸ διηύθυνα πρὸς τὸν λιμένα.

Ὁ καπνὸς τοῦ πλοίου ἤδη ἐφαίνετο πυκνότερος, καὶ μία μακρὰ σειρὰ λευκοενδεδυμένων ναυτῶν, οἵτινες ἐφαίνοντο μικροὶ ὡς γράμματα βιβλίου, ἔσυρον κάτι κατὰ μῆκος τοῦ καταστρώματος.

Ἐπερίμενα ἀκίνητος μίαν δύο ὥρας.

Βαθμηδὸν ἡ κίνησις ἔγεινε μεγαλειτέρα, ἄλλοι ἐφαίνοντο τρέχοντες ἐμπρός, ἄλλοι ὀπίσω καὶ ἄλλοι σύροντες σχοινία καὶ διευθετοῦντες λέμβους.

Ἀκουσίως προσηλώθην ἐπὶ ἑνὸς ἐξ αὐτῶν ὅστις κεκλιμένος ἐπὶ τῆς πρύμνης ἐφαίνετο ἀτενίζων τὸ λευκὸν πανόραμμα τῆς πόλεως.

Ποῖος θὰ εἰμπορέσῃ νὰ μὲ πείσῃ ὅτι δὲν ἦτο ἐκεῖνος;

μάγος, συνδυάζει μαζὶ μὲ τὰς ἀρετὰς αὐτὰς καὶ τὴν πρακτικότητα τοῦ πνεύματος, μὴ ἀρκούμενος, ὅπως οἱ πλεῖστοι, εἰς λόγους καὶ ἐπαγγελίας.

* * *

Καὶ εἶνε, ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ πῇ, ἔργον τῶν χειρῶν του ὁ «Ἑλληνισμός,» τὸ ἐθνικὸν τοῦτο σωματεῖον τὸ ὁποῖον τιμᾷ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ πολὺ περισσότερον τὸν πρωτουργόν, τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, τὸν κ. Καζάζην.

Μὲ τὴν ἀκάματον ἐπιμονήν του κατώρθωσε νὰ ἀνυψώσῃ τὸν «Ἑλληνισμὸν» εἰς περιωπὴν Ἐθνικοῦ καθιδρύματος καὶ νὰ ἐμπνεύσῃ τὸν πρὸς αὐτὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἐκτίμησιν οὐ μόνον τοῦ ἐλευθέρου ἀλλὰ καὶ τοῦ δούλου Ἑλληνισμοῦ.

Αὐτὸ ἦτο τὸ δικαιοῦν ὄνειρόν του, ὁ ὑπέρτατος πόθος του—καὶ τὸν ἐπέτυχε. Καὶ δὲν νομίζετε λοιπὸν ὅτι καὶ μόνη ἡ ἐργασία αὐτὴ θὰ ἤρκει ὅπως καταστήσῃ οἱονδήποτε ἄξιον τῆς ἐκτιμήσεως ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους; Καὶ ὅμως ὁ μετριόφρων σοφὸς μετ' ἐπιμονῆς καὶ καρτερίας ὀνειροπολεῖ ἐθνικωτέραν τὴν δρᾶσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, μὴ ἐπαναπαυόμενος ἐπὶ τῶν δαφνῶν του.

* * *

Ἀπὸ τὸ πρῶτον ἔτος κατὰ τὸ ὁποῖον ἦλθον εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν καθ' ἣν δειλὸς φοιτητὴς εἰσηρχόμην εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Νομικῆς σχολῆς, ἀπὸ τὴν ἡμέραν αὐτὴν ζωηρὰ μοῦ ἐνετυπώθη ἡ μορφὴ τοῦ σεβαστοῦ μου καθηγητοῦ. Ἀλλ' ὅτε βραδύτερον μοῦ ἐδόθη πολλάκις εὐκαιρία νὰ γνωρίσω καλλίτερον τὸν κ. Καζάζην, ἐδικαίωσα τὴν πρώτην μου ἐντύπωσιν καὶ ἐξηκολούθησα νὰ θαυμάζω, λατρεύω, τὸν δραστήριον καὶ ἀκάματον πρωτεργάτην παντὸς καλοῦ καὶ προοδευτικοῦ ἔργου. Ὅστις κάμνει ὅ,τι ὀφείλει εἶνε δίκαιος· ὅστις ὅμως κάμνει ὑπὲρ τὸ ὀφειλόμενον εἶνε γενναῖος, λέγει ἕνας Γάλλος σοφός.

Καὶ εἰς τὴν τάξιν τῶν γενναίων τούτων ἀνήκει ὁ κ. Καζάζης, τῶν γενναίων οἵτινες μὲ τὴν σκαπάνην τοῦ πνεύματος ζητοῦν νὰ καλλιεργήσουν τὰ ἐθνικὰ ἐδάφη πρὸς δρᾶσιν καὶ παραγωγὴν ἐθνοφελῶν καρπῶν.

* * *

Ἀλλὰ πρὸ παντὸς εἶνε ὁ Ἐθνικὸς ἀνήρ.

Ποῖος δὲν ἠσθάνθη μίαν ἐνδόμυχον εὐχαρίστησιν προχθὲς ὅταν ἀνέγνωσα τὴν ἔξοχον διὰ τὴν γλαφυρότητα καὶ τὸ σθένος ἐπιστολὴν τοῦ κ. Καζάζη πρὸς τὸν Μὰξ Νορδάου; Ἐφαίνετο ὡσὰν ὅλοι νὰ εἶχον χύσῃ μέσα εἰς αὐτὴν τὴν εὐγνωμοσύνην των διὰ τὸν μεγάλον ἐκεῖνον ξένον ὅστις τόσα ὡραῖα καὶ γλυκὰ λόγια διὰ τὴν πτωχὴν Ἑλλάδα ἔγραψε.

Ἐγὼ τοὐλάχιστον νομίζω ὅτι μὲ τὴν περὶ Μακεδονίας δρᾶσιν του ἐπέστεψε τὸ ἔργον του καὶ ἔθηκε τὴν κορωνίδα τοῦ Ἐθνικοῦ ἔργου. Καὶ ὁ μέλλων ἱστοριογράφος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους θὰ σταματήσῃ πρὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ κ. Καζάζη καὶ θὰ ἀφιερώσῃ μίαν σελίδα διὰ τὸν ἄνδρα ὅστις παρεσκεύασε τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος, διὰ τὴν μεγάλην τοῦ ἔθνους ἀναγέννησιν.

* * *

Ἐδῶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅλοι ὀνειροπολοῦν δόξαν καὶ φιλοδοξοῦν φήμην, ἀλλὰ θέλουν τὴν δόξαν χάρισμα, χωρὶς κόπον, οὐρανοκατέβατον. Συμμορφοῦνται φαίνεται μὲ τὴν Γερμανικὴν παροιμίαν. «Ἡ ὑπόληψις εἶνε ἵππος τὸν ὁποῖον ὅλοι θέλουν νὰ ἱππεύσουν, ἀλλὰ κανεὶς δὲν θέλει νὰ θρέψῃ».

Τὴν ἐναντίαν ὅμως ἔχει γνώμην ὁ κ. Καζάζης, ὁ ὁποῖος δὲν κυνηγᾶ τὴν δόξαν ἀκόπως οὐδ' ὡς κύριον τῶν ἔργων του τέρμα αὐτὴν θέτει, ἀλλὰ τὴν ἀφήνει νὰ ἔλθῃ ὡς ἐπίστεψις τῶν κόπων του, ὡς κάτι τι τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ἐπιχειρήσεώς, ἀλλ' ἔρχεται ὡς δικαία ἀνταμοιβὴ εἰς τὸν εἰλικρινῆ καὶ δραστήριον ἄνδρα, ὅστις ὡς ἀρχήν τον ἔχει τὸ «Ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης».

«Ὑπὲρ τῶν ἔργων καὶ κατὰ τῶν λόγων» εἶνε ἡ ἀρχὴ τοῦ σεβαστοῦ καθηγητοῦ, τὸν ὁποῖον προχθὲς ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἐξέλεξε σύμβουλον αὐτῆς.

* * *

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ δρᾶσις του δὲν εἶνε διόλου μικρά.

Ἀπὸ ἐτῶν εὐδοκίμως διδάσκει τὰ Φιλοσοφικὰ τοῦ Δικαίου μαθήματα. Καὶ εἶνε ὑψηλός, ὑψούμενος εἰς κύκλους φιλοσοφικῶν συστημάτων ὅταν διδάσκῃ τὸ Φυσικὸν Δίκαιον, ἐνῷ ἀπεναντίας εἶνε πρακτικὸς καὶ σαφὴς οἰκονομολόγος διδάσκων τὴν Πολιτικὴν Οἰκονομίαν.

Ἡ Πολιτικὴ αὐτοῦ Οἰκονομία ὡς σύγγραμμα εἶνε τέλειον καὶ κατὰ τὸ βάθος τῶν ἐννοιῶν ὅσον καὶ κατὰ τὴν γλαφυρότητα καὶ καλλιέπειαν, ἅτινα εἶνε τὰ ἰδιάζοντα χαρακτηριστικὰ ὅλων τῶν ἔργων του.

Ἀλλὰ πολὺ περισσότερον ἀναδεικνύει τὸν ἄνδρα ἡ τρίτομος περὶ Φιλοσοφίας τοῦ Δικαίου συγγραφή του, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀπειρία φιλοσοφικῶν συστημάτων καὶ θεωριῶν, ἀναπτύσσονται μετὰ γλαφυρότητος τὴν ὁποίαν οὐδέποτε θὰ λησμονήσω.

Ἀλλὰ καὶ πλὴν τούτων τὰ περὶ Ρώμης καὶ Γερμανίας ὀγκώδη του ἔργα διακεκριμένην κατέχουσι θέσιν ἐν τῇ Νεοελληνικῇ φιλολογίᾳ. Καὶ ἐκεῖνο τὸ ἄπειρον πλῆθος τῶν διατριβῶν, τῶν μονογραφιῶν, τῶν ἄρθρων του, τῶν διαλεξεών του ἀποτελεῖ τὸ στεφάνωμα οὕτως εἰπεῖν τοῦ πολυμόρφου ἐγκυκλοπαιδικοῦ ἔργου του.

* * *

Πρύτανις, καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, πρόεδρος καὶ ψυχὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἑταῖρος πολύτιμος τῆς Ἑταιρίας τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ, σύμβουλος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας καὶ μέλος χιλίων σωματείων καὶ συλλόγων, ὁ Νεοκλῆς Καζάζης δὲν κουράζεται ποτέ, δὲν ἀπογοητεύεται, ἀλλὰ πάντοτε μὲ κάθε θυσίαν του εἶνε ἕτοιμος εἰς δρᾶσιν καὶ ἐνέργειαν. Εἶνε ἀριστοκράτης τοῦ πνεύματος μὲ ἀρχὰς δράσεως δημοκρατικωτάτας. Κατέρχεται παντοῦ ὅπου δύναται νὰ ᾖ ὠφέλιμος.

Διότι πρὸ παντὸς εἶνε ὁ Φίλος τοῦ Λαοῦ, ὁ λατρευτὸς τῶν λαϊκῶν τάξεων ὅστις ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς «Ἑταιρίας τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ» τόσα νάματα ζωογόνα καὶ τόσην τροφὴν πνευματικὴν καὶ τόσον αἷμα ἀνακαινίσεως ἔχει χύσῃ μέσα εἰς τὰς φλέβας τῶν λαϊκῶν τάξεων, εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους οἵτινες ἀποτελοῦν τὴν ῥώμην καὶ τὴν ζωὴν κάθε ἔθνους. Καὶ δὲν ὀκνεῖ τακτικώτατα νὰ ὁμιλῇ καὶ νὰ διδάσκῃ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ λαοῦ ὁ ἀριστοκράτης οὗτος τοῦ πνεύματος, γενόμενος ἔτι ὁ εἰλικρινὴς φίλος τοῦ λαοῦ.

* * *

Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀτομικῇ δράσει τὴν ὁποίαν αὐτὸς μόνος διατρανοῖ, καὶ ἐν τῇ ὑπὲρ τῆς Μακεδονίας Σταυροφορίᾳ του κανεὶς δὲν μένει ποῦ νὰ μὴ τὸν θαυμάσῃ, καὶ νὰ μὴ εὐχηθῇ ὅπως ἐξακολουθήσῃ τὴν εἰλικρινῆ καὶ καρποφόρον αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ δούλου Ἑλληνισμοῦ δρᾶσιν του.

Διότι, κύριοί μου, τὴν Ἰταλίαν ἀπελευθέρωσαν μᾶλλον οἱ σοφοί της καὶ οἱ ῥήτορες παρὰ οἱ στρατιῶται τοῦ Γαριβάλδη, τὴν ἕνωσιν τῆς Γερμανίας ὀνειροπόλησαν καὶ παρεσκεύασαν ἀθορύβως οἱ τῶν γραμμάτων ἐργάται ἐν Γερμανίᾳ μᾶλλον ἢ οἱ στρατιῶται τοῦ Μόλτκε καὶ ἡ βαθύνους διπλωματία τοῦ Βίσμαρκ καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος αὐτῆς ἐποδηγέτησαν καὶ ἐπέτυχον οἱ μαχηταὶ τοῦ καλάμου μᾶλλον....

Κώστας Καιροφύλας.

Τὸ ἠσθανόμην, μοῦ μὸ ἔλεγε ἡ καρδία μου.

Μετὰ πάροδον ἡμισείας ἔτι ὥρας, τὸ λευκὸν καταδρομικὸν ἀφ' οὗ ἐκινήθη ἐπ' ὀλίγον ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω, διεκυβύνθη εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος, ἀφῆνον ἀριστερά του τὸν πλατὺν λιμενοβραχίονα.

Παρηκολούθησα μὲ θαμβωμένους ὀφθαλμοὺς τὴν κατατομὴν ἐκείνην, ἥτις ἔκλινε πάντοτε ἐπὶ τῆς πρύμνης, καὶ ὅταν εἶδα ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ πλοῖον νὰ σμικρύνηται καὶ νὰ ἐξαφανίζηται, κατέπεσα ἐπὶ μιᾶς πολυθρόνας συντετριμμένη, μὲ τὸ τηλεσκόπιον εἰς τὰ γόνατα. Ἠσθανόμην τὸν ἑαυτόν μου ἀπεριγράπτως ἐγκαταλελειμένην καὶ μόνην.

Δὲν εἶχε παρέλθει ἡμίσεια ὥρα καὶ ὁ ταχυδρόμος ἔδιδεν εἰς τὴν θυρωρὸν ἕνα φάκελλον μὲ τὸ ὄνομά μου, τὸν ὁποῖον ἡ Βριγίτα εὐτυχῶς, νομίσασα ἴσως ὅτι προήρχετο ἀπὸ σέ, μοῦ ἔφερε χωρὶς νὰ τὸν ἴδῃ κανείς.

Ὁ φάκελλος αὐτὸς μὲ τὸ ἄγνωστον γράψιμον, τὸν ὁποῖον ἔλαβα εἰς τὰς χεῖράς μου συγκεκινημένη, ἦτο ἐσφραγισμένος ὄπισθεν διὰ δύο σφραγίδων παριστανουσῶν ἄγκυραν καὶ μίαν λέξιν τῆς ἀγνώστου ἐκείνης γλώσσης.

Ἦτο ἰδικός του βεβαίως.

Τὸν ἀπεσφράγισα τρέμουσα καὶ εὗρον μίαν ὡραίαν φωτοτυπίαν τοῦ λευκοῦ εὐδρόμου μὲ τὰς ἑξῆς λέξεις:

«Εἷς ναύτης ἔρημος ἐν τῷ κόσμῳ, τοῦ ὁποίου ἐφωτίσατε ἐπί τινας στιγμὰς τὴν ζωήν, σᾶς ἀποστέλλει τοὺς τελευταίους ἀποχαιρετισμούς του, καὶ τὴν τρυφερωτέραν εὐγνωμοσύνην του διὰ τὰ γλυκύτατα συναισθήματα, τὰ ὁποῖα τὸν ἐκάματε νὰ δοκιμάσῃ εἰς τὸ βραχὺ διάστημα τῶν ὀλίγων αὐτῶν ἡμερῶν.

Χαίρετε, δεσποσύνη!... Ὅταν λάβητε τὰς γραμμὰς ταύτας τὸ πλοῖόν του θὰ ἔχῃ ἀφήσει τὴν ὡραίαν σας πόλιν διὰ τὴν μεγάλην ὁδὸν τοῦ ὠκεανοῦ, ἴσως ἵνα μὴ ἐπανέλθῃ ποτὲ πλέον.

Ὦ πόσον μεγάλη εἶναι ἡ λέξις αὐτὴ **ποτέ!**»

Παρετήρησα κύκλῳ μήπως μὲ ἔβλεπε κανεὶς καὶ μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τὸν συνέσφιγξα ἐπὶ τῆς καρδίας μου, ἥτις ἔπαλλε ὡς σφυρίον.

Νὰ σοῦ εἴπω ὅτι τὸ ἀνέγνωσα **δέκα**, εἴκοσιν, ἑκατὸν φορές, εἶναι ὀλίγον!...

Τὸ ἔκρυψα ὡς πολύτιμον κειμήλιον ἐντὸς τοῦ ὡραίου ἐκείνου νεσεσσαίρ, τὸ ὁποῖον μοῦ ἐχάρισεν ὁ θεῖος, καὶ τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπὸ κυανοῦν βελοῦδον, τὸ χρῶμα τῆς γαλανῆς ἐκείνης σημαίας, ἥτις σκεπάζει τοὺς ὕπνους του καὶ τὰ ὀνειροπολήματά του.

Καὶ τώρα; τὸ πᾶν ἐτελείωσεν; ἕως ἐδῶ ἦτο; Ἡ γλυκεῖα ζωὴ αὐτῶν τῶν ἡμερῶν πέπρωται ν' ἀποθάνῃ εἰς τὰς ὀλίγας ἐκείας γραμμὰς τῆς φωτογραφίας διὰ παντός;

Ἡ μορφὴ ἐκείνη, ἥτις ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας παρῆλθε διὰ τοῦ κόσμου τῆς ψυχῆς μου, παρῆλθε διὰ νὰ μὴ τὴν ἐπανίδω πλέον;

Ὅταν ἀτενίζω τὸν λιμένα καὶ τὴν θάλασσαν κτυπᾷ ἀποτόμως ἡ καρδία μου καὶ νομίζω ὅτι δὲν ἔφυγε, ὅτι θὰ ἐπανίδω πάλιν τὸ λευκὸν πλοῖον μὲ νὴν κυανῆν σημαίαν!

Τίποτε ὅμως· ἐπανέρχεται μόνον ἀρρήτως θλιβερὰ εἰς τὴν ψυχήν μου ἡ τελευταία φράσις τοῦ δελταρίου του

— **Ποτὲ** πλέον!....

Ποτέ!... ὦ Αἰμυλία μου! εἶμαι δυστυχής, πολὺ δυστυχής!...

ΚΕΦ. Γ'.

Πιστεύεις ἀκόμη εἰς αἰσθήματα αἰώνια;

Μικρά μου Ρενὲ εἶσαι τρελλή, πράγματι τρελλή!.. καὶ ἂν μοῦ τὸ λέγῃς σὺ χωρὶς νὰ τὸ πιστεύῃς ἐγὼ σοῦ τὸ ἐπιβεβαιῶ.

Εἶσαι ἀκόμη μολις δεκαεπτὰ ἐτῶν, νομίζεις τὸν κόσμον ὅπως τὸν πλάττει ἡ φαντασία σου, καὶ

(Ἀκολουθεῖ).